

1-MAVZU. FUTBOLNI VUJUDGA KELISHI VA UNING MAZMUNINI EVOLYUTSION O'ZGARISHI, UNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI.

AJRATILGAN SOAT-2

Asosiy savollar:

- 1. Futbolning kelib chiqish tarixi.**
- 2. Hozirgi kunda zamonaviy futbol.**

Mavzuga oid tayanch tushuncha va iboralar: Futbol sport turining evolyutsiyasi minglab yillar davomida o'zgarib borayotgan jamiyatlar, madaniyatlar va insoniyat qadriyatlarini aks ettiruvchi qiziqarli voqelikdir. Qadimgi sivilizatsiyalardan tortib to hozirgi zamonaviy o'yinlargacha sport (futbol), insoniyat tarixida markaziy rol o'ynab kelgan. Biz, ushbu evolyutsiyani to'rtta asosiy bosqichda ko'rib chiqamiz:

1-asosiy savolning bayoni:

1. Qadimgi kelib chiqishi (tarixdan oldingi davrdan klassik davrgacha): Sport (futbol) tarixdan oldingi davrlardan beri insoniyat tarixining bir qismi bo'lib kelgan. Dastlabki odamlar jismoniy faoliyat bilan shug'ullanganlar, bu esa keyingi sport turlariga asos solgan. Bu faoliyatlar yugurish, sakrash, kurash va ko'pincha ov qilish va omon qolish uchun ishlatiladigan jang san'atining turli shakllarini o'z ichiga olgan. Jamiyatlar rivojlangan sari sport Mesopotamiya, Misr, Qadimgi Yunoniston va Rim kabi qadimiy sivilizatsiyalarda yanada uyushgan shakllarga ega bo'ldi.

Ayniqsa, Qadimgi Yunoniston sport madaniyatiga katta ta'sir ko'rsatgan. Miloddan avvalgi 776-yilda Olimpiyada bo'lib o'tgan Olimpiya o'yinlari qadimgi dunyoda yunon shahar-davlatlarini birlashtirgan va jismoniy barkamollik, do'stlik va madaniy almashinuvni rivojlantirishga xizmat qilgan eng nufuzli sport musobaqasiga aylandi. Boshqa yunon shahar-davlatlari o'zlarining Pif o'yinlari va Istmian o'yinlari kabi o'yinlarini tashkil qilishgan.

2. O'rta asrlardan Uyg'onish davrigacha: Rim imperiyasining qulashi bilan Yevropada O'rta asrlarda sport turlarining rivojlanishi pasayib ketdi. Biroq, turli mintaqalarda ko'pincha diniy bayramlar yoki shunga o'xshash milliy bayramlar

bilan bog‘liq bo‘lgan sport musobaqalari davom etdi. Bu davrda kamondan otish, ot poygalari va turli jangovar sport turlari rivojlanishdan to‘xtamadi.

Uyg‘onish davrida klassik antik davrga qiziqish yana kuchaydi, sport yana mashhur bo‘la boshladi. Ta‘lim va madaniy sohadagi rivojlanishlar bilim va g‘oyalarni, jumladan, sport va jismoniy tayyorgarlik bilan bog‘liq barcha imkoniyatlarni keng yoyishga yordam berdi. Zamonaviy sport turlarining paydo bo‘lishi shakllana boshladi.

3. Zamonaviy sportning paydo bo‘lishi (18-19 asrlar): 18-19 asrlar sportda muhim o‘zgarishlar davri bo‘ldi. Sanoatlashtirish va urbanizatsiya aholi bo‘sh vaqtlarini ko‘payishiga olib keldi, bu esa odamlarning dam olish tadbirlarida ishtirok etishiga imkon berdi. Bir qator sport klublari va uyushmalari tuzildi, turli sport turlari bo‘yicha standartlashtirilgan qoidalar ishlab chiqildi.

Angliyada 19-asr o‘rtalarida zamonaviy Futbol qoidalarining shakllanishi sportning jahon miqyosida tez tarqalishiga olib keldi. Qo‘shma Shtatlarda beysbol, basketbol va amerika futboli kabi zamonaviy sport turlari paydo bo‘ldi. Bundan tashqari, zamonaviy Olimpiya o‘yinlarining qayta tiklanishi 1896-yilda Piyer de Kuberten boshchiligida asos solindi, bu xalqaro miqyosda jismoniy mukammallikka erishishni yanada ommalashtirdi.

4. Zamonaviy sport (XX asrdan hozirgi kungacha): 20-asrda Sport (futbol) tomoshaboblik va tijoratlashtirish nuqtai nazaridan ulkan o‘sishga erishdi. Texnologiya, ommaviy axborot vositalari va transport sohasidagi yutuqlar sportni global auditoriya uchun yanada qulayroq qildi. Sport yirik ko‘ngilochar tadbirlarga aylandi, juda katta muxlislarni jalb qildi va katta daromad manbaiga aylandi. Professional ligalarning dunyo bo‘ylab rivojlanishi, Olimpiya o‘yinlarining kengayishi va FIFA Jahon kubogi, yozgi va qishki Olimpiya o‘yinlari kabi mega-sport tadbirlarining tug‘ilishi sportning universal jozibadorligini namoyish etdi.

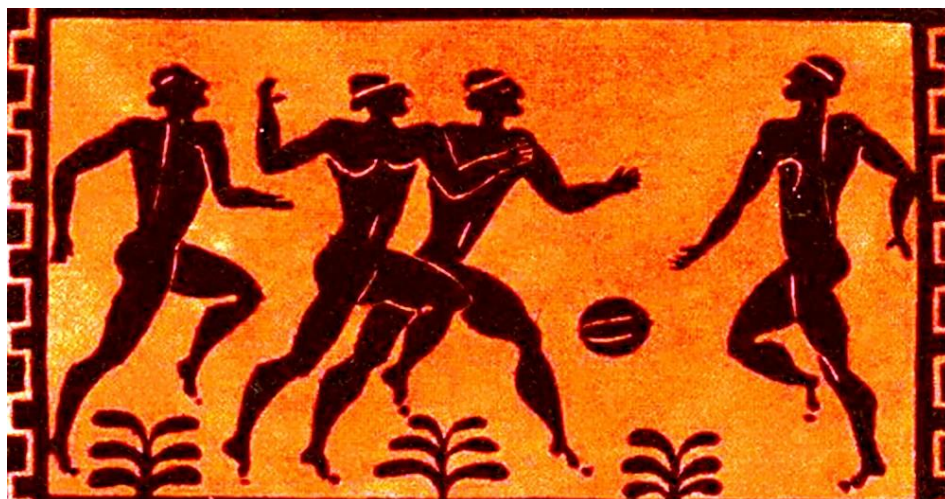
Bundan tashqari, skeybord, snoubord va ekstremal sport kabi yangi sport turlari ixtiro qilindi, ular o‘zgaruvchan did va qiziqishlarga javob beradi. Bundan tashqari, sport tenglik, xilma-xillik va halol o‘yin kabi qadriyatlarni targ‘ib qiluvchi ijtimoiy va siyosiy harakatlar uchun platforma sifatida ishlatildi.

So'nggi paytlarda raqamli texnologiyalar va internet sport ishqibozligini inqilob darajasigacha olib chiqdi, global auditoriyaga jonli voqealar, statistika va tahlillarga tezkor kirishni ta'minladi. **Esports**, **PS5**, **FIFA** va shularga raqobatbardosh video o'yinlar ham butun dunyo bo'ylab millionlab muxlislarni o'ziga tortadigan yirik sanoat sifatida paydo bo'ldi.

Xulosa qilib aytganda, sport (futbol) evolyutsiyasi insoniyat sivilizatsiyasining tarixini aks ettiradi. Qadimgi odamlar omon qolish faoliyatidan tortib, zamonaviy global tomoshalargacha, sport jamiyatlarni shakllantirishda davom etmoqda va insonlarni tinchlik uchun birlashtirishda katta kuch bo'lib xizmat qilmoqda.

Futbolning kelib chiqishi haqida turli axborotlar, ma'lumotlar, taxminlar mavjud, biroq ularning barchasi turli sanalar, davrlar keltirilgan. Tarix hali futbolni paydo bo'lgan va kelib chiqqan joyi va sanani aniq bilmaydi. Bu esa futbol ildizi o'ta qadim zamonlarga borib taqalishidan darak beradi. Lekin ko'plab izlanishlar natijasi hamda tarixshunoslarning fikricha, futbolga o'xshash to'pli o'yinlar bir necha yuz yillar avval qadimgi sharq mamlakatlarida (Misr, Xitoy), antik davlatlarda (Qadimgi Yunoniston, Rim) o'ynalgan.

Qadimgi yunonlar to'p o'yinini shunchalik qadrlaganlarki, uni xatto gimnazyalarni, maxsus maktablarning jismoniy mashqlar dasturiga kiritganlar. Qadimgi Misrda futbolga o'xshash o'yin eramizdan 2000 yillar avval o'ynalgan bo'lsa, qadimgi Afina Sparta jangchilari orasida "Episkiros", deb nomlanadigan ham oyoq bilan, ham qo'l bilan o'ynaladigan o'yin mashxur bo'lgan, bu o'yinni yumaloq matodan o'ynashgan. Episkiros o'yinida ikki jamoa to'pni bir-biriga uzatish yoki otish yo'li bilan raqib jamoa maydonining oxiridagi chiziq bo'ylab uzatishga harakat qilishgan. Ammo bu o'yin juda qo'pol va shavqatsizligi bilan ajralib turgan (1-rasm).

1-rasm. Episkiros qadimgi Yunoniston.

Keyinchalik rimliklar bu qadimgi yunon o'yinini qabul qilib, uni Harpastum deb atashdi va u harbiy va tinch aholi orasida ham juda mashhur bo'ldi. Harpastum Rim imperyasi legionlarining harbiy mashg'ulotlariga kiritilgan. Ushbu o'yinda ishtirok etgan Yuliy Sezar uni askarlar uchun zarur bo'lgan chidamlilik, kuch va jangovar fazilatlarni rivojlantirishda ustunlik bergani uchun o'zi ham bu o'yin bilan muntazam shug'ullangan.

Harpastum nafaqat harbiylar tomonidan o'ynalgan, balki mashhur xalq o'yini bo'lgan, rimliklar hammomlarga tashrif buyurishdan oldin ushbu o'yinni o'ynashgan. Mashhur qadimgi Rim shifokori Galen Harpastum haqida shunday degan:

“Bu alohida yugurish va kurashdan ko'ra yaxshiroqdir, chunki u tananing har bir qismini bir vaqtning o'zida mashq qildirish imkoni beradi”.

Miloddan avvalgi 300-200 yillarda Xitoyda harbiy mashg'ulotlar uchun o'ynalgan “Tsuju” nomli o'yin futbolga o'xshash va ilmiy dalillarga ega bo'lgan birinchi o'yin hisoblanadi. Bu o'yinda maqsad jun va patlar bilan to'ldirilgan charmdan yasalgan to'pni ikkita bambuk tayoq bilan mahkamlangan 30-40 sm balandlikdagi darvoza ichiga kiritish edi (2-rasm).

2-rasm. “Tsaju” o‘yini Qadimgi Xitoy.

O‘rta asrlarda Angliyada futbol o‘zining boshlang‘ich yo‘lini topdi. Angliyadagi shaharlarda, shahar ichida tor ko‘chalarda, bozor maydonlarida ertalabdan to kun botguniga qadar turli o‘yinlar o‘ynalgan. O‘ynovchilar soni 100 ga yaqin, ayrim paytlari esa 100 dan oshib ketgan. U paytdagi o‘yinlar qo‘pol, hech qanday qoidasiz o‘ynalgan. Qo‘l bilan ham, oyoq bilan ham o‘ynashdan tashqari, to‘p bilan bo‘lgan yoki bo‘lmagan o‘yinchilarni ushlab yiqitishgan. O‘yin shu darajada qiziganidan, hatto bozorlar, ko‘chalar vayron bo‘lgan.

1314-yili Angliya qiroli Edvard II shahar ichkarisida futbol o‘ynashni taqiqlaydi. Qirol farmoni ingliz futbol ittifoqining arxivida saqlanib qolgan (3-rasm). “Katta to‘p quvgandagi ur-yiqitlar shaharlarda katta to‘polon chiqarayotgani va yomon ta’sir ko‘rsatayotgani uchun,-deyiladi farmonda,- itoat etmaganlar zindonga tashlanishini ta’kidlab bu o‘yin endilikda shaharlarda o‘ynalishi qirol nomidan taqiq etaman”. Bunday taqiqlashlarning sababi o‘yin paytidagi tartibsizliklardagini emas, balki shaharlarning kamon otishdan va hatto hunarmandchilik ishidan chalg‘itishida ham edi. Shu boisdan 1349-yili Angliya qiroli Edvard III ham Londonda futbol o‘ynashni man qiluvchi farmon chiqaradi. Fransiya qiroli Karl V esa undan o‘tib tushdi- 1369-yili xalq o‘yinlarini man etdi. Italiyada futbol birinchi bor 1400-yilda

tilga olinadi. Angliya bilan Fransiyada oyoq to'pi o'yini xalqni ko'ngil ochar mashg'uloti bo'lsa, Italiyada ko'proq zodagon doiralarning o'yini bo'lgan.

Proclamation issued for the Preservation of the Peace.

By virtue of this notice Nicholas de Farndon, then Mayor, has by trustworthy men of the several wards < of London > caused inquiry to be made concerning malefactors and night-prowlers, and has caused a proclamation set forth below as follows to be proclaimed throughout the entire city: Whereas our Lord the King is going towards the parts of Scotland in his war against his enemies and has especially commanded us strictly to keep his peace . . . And whereas there is a great uproar in the City (*sc.* London) through certain tumults arising from the striking of great *foot-balls* in the fields of the public, from which many evils perchance may arise—which may God forbid—we do command and do forbid, on the King's behalf, upon pain of imprisonment, that such game shall not be practised henceforth within the City. . . .¹⁵

3-rasm. Edvard II farmoni.

Keyinchalik Britaniya ishchilar sinfi uchun futbol o'yini bo'sh vaqtlarida eng sevimli sport turi bo'ldi. 19-asrning oxirlarida futbol misli ko'rilmagan ko'p tomoshabinlarni jalb qila oldi, o'yinlarga 30 000 gacha bo'lgan muxlislar tashrif buyurishni boshladi. Futbol tez orada dunyoning boshqa qismlariga sayohat qilgan Britaniya xalqlari tomonidan keng yoyiladi bunda Britaniya mustamlakachilik harakatlarining xissasi ko'proq edi. Ayniqsa, Janubiy Amerika va Hindistonda futbolga qiziqish katta bo'ldi

19-asrda futbolning zamonaviy qoidalarini yaratishda nufuzli shaxslar va tashkilotlar muhim rol o'ynadi. Keling, ushbu davrdagi asosiy o'zgarishlarni batafsil ko'rib chiqaylik:.

1. Kembrij qoidalari:

1848-yilda Kembrij universitetida ishlab chiqilgan Kembrij qoidalari ilk futbol qoidalarini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynadi. Futbolning kelajakdagi rivojlanishiga tasir ko'rsatgan ushbu qoidalar o'yin uchun yagona qoidalar to'plamini yaratishni maqsad qilgan talabalar tomonidan ishlab chiqilgan.

2. Futbol assotsiatsiyasining (FA) tashkil topishi:

1863-yilda futbol assotsiatsiyasining (FA) tashkil etilishi futbol qoidalarini standartlashtirishda muhim bosqich bo'ldi. [Angliyada tashkil etilgan FA ushbu sport turini boshqaruvchi organga aylandi va o'yin qonunlari](#) deb nomlanuvchi FA tomonidan o'rnatilgan qoidalar zamonaviy futbol uchun asos bo'lib xizmat qildi va hozir ham qo'llanilmoqda.

3. Futbolning globallashuvi:

Boshqa mamlakatlarda futbol assotsiatsiyalarining tashkil etilishi tufayli futbolning mashhurligi tezda Angliyadan tashqariga tarqaldi. Shotlandiya [futbol assotsiatsiyasi \(SFA\)](#) FA izidan borib 1873-yilda tashkil topdi. Bu Shotlandiyada futbolning rivojlanishiga va natijada [Shotlandiya ligasi tizimining yaratilishiga olib keldi.](#)

Futbolning dastlabki globallashuvida Gollandiya ham muhim rol o'ynadi. [Gollandiya Qirollik Futbol Assotsiatsiyasi \(KNVB\)](#) 1889-yilda tashkil etilgan bo'lib, mamlakatda futbolning o'sishi va rivojlanishiga hissa qo'shgan.

19-asrning oxirida futbol professionallikning paydo bo'lishi va keyinchalik sportning global miqyosda o'sishi bilan futbol jiddiy o'zgarishlarni boshdan kechirdi. Futbolda professionallikning yuksalishi futbolchilarning mahorati uchun mablag' olish imkonini berdi va professional klublar tashkil etilishiga zamin yaratdi. Ushbu siljish futbolning tobora ommalashib borayotgani va o'yinchilarning qadr-qimmatini tan olishi bilan birga kechdi. Bu o'zgarish mashg'ulot usullarini takomillashtirish, raqobatni kuchaytirish va taktik strategiyalarni ishlab chiqishni talab qildi. Professionalizmning joriy etilishi futbolning o'sishi va tijoratlashuviga yanada katta hissasini qo'shdi.

[1904-yilda 22-may Parijda Xalqaro futbol federatsiyasining \(FIFA\)](#) tashkil topishi futbolning global boshqaruvida muhim bosqich bo'ldi. FIFAning asosiy maqsadi futbolni global miqyosda nazorat qilish va rivojlantirish edi. FIFA rahbarligida xalqaro musobaqalar va milliy terma jamoalar o'rtasida o'rtoqlik uchrashuvlari boshlandi.

FIFA xalqaro hamkorlikni rivojlantirish, qoidalarni standartlashtirish va turnirlar tashkil etishda hal qiluvchi ahamiyatga ega edi. Federatsiya mintaqaviy

musobaqalarni nazorat qilish va mahalliy darajada futbolni rivojlantirish uchun [Yevropa futbol assotsiatsiyalari ittifoqi](#) (UEFA) va [Afrika futbol konfederatsiyasi](#) (CAF) kabi qit'a konfederatsiyalarini tuzishni rag'batlantirdi. 1930-yilda Urugvayda futbol bo'yicha ilk [jahon chempionati](#) bo'lib o'tgan va bu xalqaro futbol turnirlarining boshlanishi edi. To'rt yilda bir marta o'tkaziladigan Jahon chempionati butun dunyo bo'ylab muxlislarning hayolini o'ziga rom etib, futbol mukammalligining cho'qqisiga aylandi. Turnir turli mamlakatlardan kelgan eng yaxshi o'yinchilarning mahoratini namoyish etdi va mamlakatlarning global ustunlik uchun kurash olib borishi uchun zamin yaratdi. Jahon chempionati yillar davomida nufuzi va ommabopligi ortib, turli millat va madaniyatlarga mansub odamlarni futbolga bo'lgan ishtiyoqida birlashtirgan juda kutilgan voqeaga aylandi.

1-asosiy savolning bayoni:

Futbol ajoyib texnologik yutuqlarni boshdan kechirdi va sportni o'zgartirgan taktik yangiliklarning guvohi bo'ldi. Ushbu ishlanmalar o'yinchilar va tomoshabinlar uchun umumiy tajribani oshirdi, shuningdek, o'yinning strategiyasi va o'ynashiga tasir qildi.

[Zamonaviy stadionlarning](#) qurilishi va yaxshilangan infratuzilma tomoshabinlar tajribasida inqilob qildi. Qulay o'rindiqlar, ajoyib ko'rinish va ilg'or qulayliklarga ega zamonaviy inshootlar futbol stadionlarini diqqatga sazovor joylarga aylantirdi (4-rasm).

Keyinchalik televideniyaning paydo bo'lishi o'yinni kengroq auditoriyaga yetkazish orqali futbolda inqilob qildi. O'yinlarning jonli translyatsiyasi bilan butun dunyo bo'ylab muxlislar sevimli jamoalarining harakatlarini tomosha qilishlari mumkin edi.

Taktik evolyutsiya: Futbol taktikasi va strategiyalari yillar davomida sezilarli darajada rivojlanib, raqobatbardosh ustunlikka intilayotgan innovatsion murabbiylar va menejerlar tomonidan shakllantirildi. Bazi muhim taktik yangiliklarga quyidagilar kiradi:

Total Futbol: Rinus Mishels tomonidan ishlab chiqilgan va 1970-yillarda Niderlandiya terma jamoasi tomonidan ommalashtirilgan [Total Football](#) suyuqlik harakati, pozitsiyalarning almashinishi, jamoaviy hujum va himoyaga urg'u bergan.

Tiki-Taka: Ispaniya terma jamoasi va [Pep Gvardiola](#) boshchiligidagi "Barselona" bilan bog'langan Tiki-[Taka](#) qisqa, tezkor paslar, pozitsion o'yin va o'yinni nazorat qilish uchun to'pni ushlab turish bilan ajralib turadi.

Gegenpress: [Germaniyalik dunyo tan olgan murabbiy Yurgen Klopp](#) tomonidan ishlab chiqilgan [Gegenpressing](#) to'pni yo'qotgandan so'ng darhol egalik qilish uchun yuqori intensiv pressing va qarshi pressingni o'z ichiga oladi, bu esa raqibning o'ylangan o'yinini buzadi.

Ushbu taktik yangiliklar butun dunyo bo'ylab jamoalar va o'yinchilarga tasir ko'rsatdi va o'yin professional va boshlang'ich darajada qanday o'tkazilishini shakllantirdi.

MUHOKAMA UCHUN SAVOLLAR:

1. Futbolning eng qadimgi ko'rinishlari qaysi xalqlarda uchraydi va ular hozirgi futbolga qanchalik o'xshash bo'lgan?
2. Xitoyning "Suju" o'yini zamonaviy futbol rivojiga qanday ta'sir ko'rsatgan deb o'ylaysiz?
3. Angliyada futbolning rasmiy sport turi sifatida shakllanishiga qanday omillar sabab bo'lgan?

4. 1863-yilda Angliyada futbol qoidalarining birlashtirilishi o'yin taraqqiyotiga qanday ta'sir ko'rsatgan?
5. Yevropa mamlakatlarida futbolning tez tarqalishi nima bilan bog'liq bo'lgan?
6. Futbolning ijtimoiy hayotdagi ahamiyati tarix davomida qanday o'zgargan?
7. FIFA tashkil topishi global futbolni qanday darajada tizimlashtirdi deb o'ylaysiz?
8. Futbolning dastlabki professional jamoalari qanday shakllangan?
9. O'tmishda futbol va ragbi o'rtasidagi farqlar qanday aniqlangan va nega alohida sport turlariga aylangan?
10. Futbolning tarixiy rivojida texnika va taktika qanday evolyutsiyaga uchragan?

ADABIYOTLAR:

1. R.I.Nurimov, Futbol nazariyasi va uslubi. O'quv qo'llanma. Ch.: 2022.
2. R.A.Akramov, Futbol. Darslik T.: 2006.
3. Sh.X.Isroilov, Sport pedagogik mahoratini oshirish (futbol). Darslik T.:2015.
4. Sh.X. Isroilov, Z.R. Nurimov, Sh.U. Abidov, S.R. Davletmuratov, A.A. Karimov, Sport va harakatli o'yinlar (Futbol). Darslik T.: 2017.
5. R.I.Nurimov, (Futbol). Darslik T.: 2015.
6. Теория и методика футбола: учебник / под общ. ред. В. П. Губы и А. В. Лексакова. – М.: “Спорт”, 2015. – 568 с.
7. Afc asian cup history book. UAE.: 2019.
8. theifab.com
9. fifa.com
10. afc.com
11. pfl.uz
12. ufa.uz

GLOSSARIY

1. Futbol – Ikki jamoa o‘zaro to‘pni raqib darvozasiga kiritish uchun kurashadigan sport o‘yini.
2. Suju – Qadimgi Xitoyda miloddan avvalgi davrlarda o‘ynalgan, futbolning ilk ko‘rinishlaridan biri.
3. Kemari – Yaponiyada o‘ynalgan qadimiy to‘p o‘yini, futbolga o‘xshash elementlarga ega.
4. Harpastum – Qadimgi Rimda keng tarqalgan to‘p o‘yini.
5. FA (Football Association) – 1863-yilda Angliyada tashkil topgan futbol assotsiatsiyasi, zamonaviy qoidalar asoschisi.
6. FIFA – 1904-yilda tashkil topgan Xalqaro Futbol Federatsiyasi, futbolni boshqaruvchi eng yirik tashkilot.
7. Qoidalar (Laws of the Game) – Zamonaviy futbolni boshqaradigan rasmiy me‘yorlar majmui.
8. Ragbi – To‘pni qo‘l bilan olib yurishga ruxsat berilgan sport o‘yini; dastlab futbol bilan umumiy ildizga ega.
9. Assotsiatsion futbol – FA tomonidan qabul qilingan qoidalarga asoslangan futbol turi.
10. Professional futbol – Futbolchilarga maosh to‘lanadigan, rasmiy sport tizimi shakllangan futbol turi.
11. Amateur futbol – Maosh olinmaydigan, havaskor darajadagi futbol.
12. Darvoza – Raqib jamoa himoya qiladigan va to‘p kiritilishi kerak bo‘lgan inshoot.
13. To‘p (Ball) – O‘yin davomida harakatga keltiriladigan asosiy o‘yin quroli.
14. Liga – Jamoalar o‘rtasida muntazam musobaqalar o‘tkaziladigan tizim.
15. Klub – Professional yoki havaskor futbol jamoasining rasmiy tashkiloti.
16. Hakam – O‘yinning borishini nazorat qiluvchi shaxs.
17. Taktika – O‘yinda jamoaning joylashuvi va harakat strategiyasi.
18. Texnika – Futbolchining to‘pni boshqarish va o‘ynash ko‘nikmalari majmui.
19. Darvozabon – Darvozani himoya qiladigan futbolchi, qo‘l bilan to‘p ushlashga ruxsat berilgan yagona o‘yinchi.

MAVZUNI MUSTAHKAMLASH UCHUN TEST

1. “Suju” o‘yini qaysi davlatda paydo bo‘lgan?
A) Angliya
B) Xitoy ✓
C) Yaponiya
D) Misr
2. 1863-yilda futbol qoidalarini birlashtirgan tashkilot qaysi?
A) FIFA
B) UEFA
C) FA (Football Association) ✓
D) OFK
3. Qadimgi Rimda mashhur bo‘lgan to‘p o‘yini qaysi?
A) Kemari
B) Harpastum ✓
C) Cuju
D) Sepak Takraw
4. FIFA qachon tashkil topgan?
A) 1863-yil
B) 1888-yil
C) 1904-yil ✓
D) 1924-yil
5. Futbolning Yevropada tez ommalashishiga nima sabab bo‘lgan?
A) Sanoat inqilobi ✓
B) Harbiy marosimlar
C) Qadimgi urf-odatlar
D) Olimpiadalar
6. “Kemari” o‘yini qaysi davlatniki?
A) Koreya
B) Hindiston
C) Yaponiya ✓
D) Eron
7. Dastlabki professional futbol klublari qaysi davlatda shakllangan?
A) Braziliya
B) Angliya ✓
C) Italiya
D) Germaniya

8. Futbol va regbining asosiy farqi qaysi?

- A) Regbida to'p kichik
- B) Futbolda qo'l bilan o'ynash taqiqlanadi ✓
- C) Regbida hakam bo'lmaydi
- D) Futbol ikki to'p bilan o'ynaladi

9. Zamonaviy futbol qoidalarini nechta asosiy bo'limdan iborat?

- A) 7
- B) 10
- C) 12
- D) 17 ✓

10. Futbolning eng qadimiy ko'rinishlari qanday maqsadlarda o'ynalgan?

- A) Marosim va harbiy tayyorgarlik ✓
- B) Faqat dam olish
- C) Olimpiya uchun
- D) Savdo marosimlari uchun.